

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Lauacrum concienzie omnibus sacerdotibus perutile

Jacobus <de Gruytrode>

[Leipzig], 1495

Capitulum tredecimum. Queritur vtru[m] conueniens sit talis increpatio
sacerdotu[m] siue correptio

urn:nbn:de:hbz:466:1-30750

Queritur vtrum conueniens sit talis increpatio
 sacerdotū siue correptio. **C**apitulū Tredecimū
Querit vtrum conueniens sit talis increpatō sacer
 dotum siue correptio. Cum tamen apostol⁹ dicat
 Seniore[m] te ne increpaueris. **R**ūddetur q̄ hec re=
 gula sancti pauli seruāda est. vt habetur. ij. q. vii. c
 paulus. s̄m verba beati Gre. sic dicentis. Cū culpa senioris
 id est sacerdotis s̄no exēplo nō retrahit ad interitū corda iu
 nioꝝ. vbi autē senior siue sacerdos iuuenib⁹ exemplum p̄bet
 ad interitum ille districta increpatōe feriend⁹ est. **N**ā etiā
 scriptū est. Laqueus iuuenū. Et rursus. Maledic⁹ puer cē
 tum annoꝝ. **S**up quo verbo dicit beatus Ber. Maledictū
 caput canis ⁊ cor vanū. capud tremulus ⁊ cor emulū. canī
 ties in vertice et p̄nicies in mēte facies rugosa ⁊ lingua nu
 gosa. cutis sicca ⁊ religio ficta. visus caligās et caritas clau
 dicans. labius pendēs et dens detrahens. virt⁹ debilis et vi
 ta flebilis. Dies vberes fruct⁹ steriles. anni multi ⁊ acc⁹ stul
 ti. Tales seniores et presbiteri digni essent nō solus simplici
 correctione. **S**z et vt molēdina asinaria suspensa collo eoz
 dimergerent in p̄fundū maris. **I**uxta voces domini. **M**a
 thei. xviii. **S**i enim tales senes essent prelati aut pastores
 omniū christi. tūc s̄m bēn̄ Gregoriū admonēdi essent subditi
 ne plus q̄ expediat sint ip̄is subiecti ne cū plus studeat quā
 est necesse hominibus subiecti. et compellent eoz vitia ve
 nerari. **S**ciēdus q̄ duplex est correctio. **Q**uedam potes
 tatiua. qua nō solum intenditur correctio fratris. sed etiam
 intēditur procuratio boni communis. **E**t illa nō solum fit
 per simplicē amonitōnem. sed etiam quandoqz per pena
 rum infliccionem. vt ipse peccans ⁊ alij timeant huiusmodi
 penas. vt sic a peccato desistant. **E**t talis correctio solum p̄
 tinet ad prelatos et iudices et alios superiores respectu su
 orum inferiorum qui missi sunt. **I**nde quomodo p̄dicabūt
 nisi mittantur. ad Ro. x. **S**ecūda vero correctio dicitur

115.

Capitulum
fraterna que per simplicem amonitionem tendit ad emenda-
tionem peccantis. Et quia hec amonitio est actus dilectionis
ideo cadit sub precepto diuino prebatur hoc per illud. Math.
xviii. Si peccauerit in te frater tuus etc. Et per Glosas ubi
dicitur. Ita bene peccat qui videt fratrem suum peccare et ta-
ceat sicut qui peccanti non indulget. Sed ad indulgentiam pec-
catis omnes tenemur ex diuino precepto. scilicet caritatis igitur si-
militer ad corrigendum. Est tamen sciendum quod debitus mo-
dus debet seruari in correctione fraterna. quia non omnes eo-
dem modo sunt emendabiles. ut dicit beatus gregorius in tercio
libro moralium. Et in omelias super. Ezechiel. et in Pasto-
rali per plures similitudines. Et precipue inferiores corrigē-
tes superiores non debent hoc facere arroganter et impetuo-
se. sed reuerentialiter et humiliter. Ut dicit apostolus primo ad
Thimo. iiii. Seniores non increpaueris sed obsecra sicut pa-
trē. Item habet. iij. q. vii. ca. paulus. Et gregorius in pastorali
Admonendi sunt subditi ne prelatorum suorum vitam iudi-
cent. si quid fortasse eos reprehensibiliter agere viderint. Ne
inde recte mala eorum redarguntur unde per spiritum elato-
nis in profundum inferni dimergantur. Admonendi etiam sunt
subditi ne cum prelatorum suorum culpas considerant contra
eos exire audaciores fiant. sed sic apud semetipsos disjudi-
cent. ut cum diuino timore constricti ferre sub eis iugum re-
uerentie non recusent. Non enim prelatorum suorum subditi-
um merita considerare. sed quod dicunt et iubent. ut dicit ca-
non. i. q. i. ca. Non quales sacerdotes domini sunt sed quid
de domino loquantur. est vobis magno opere attendendum
Si enim dixit illos audiendus qui supra cathedram moysi
sedebat. quanto potius qui supra cathedram petri resident
Unde si dixerimus quomodo peccatum non habemus nos ipsos
seducimus et non est veritas in nobis. De. conse. di. ij. iterum
Non peccare solius dei est. emendare vero sapientis. perseue-
rare autem dyabolicum est. est enim res pene contra naturam. ut

Solum

sine peccato quis sicrv di. Et sunt verba Jero. ad **N**ecess
nū. Hos autē sacerdotes q̄ aliorū iudices estis. Primū auer
rite a vobis malū et deinde a subditis vestris. Valde em̄ tur
pe et scandalosum est vobis sacerdotib⁹ cū culpa redargu
it vos ipsos. Quia qui trabē gestat in oculo proprio nō bene
pōt educere festucā tenuē sine errore de oculo fratris sui. i. q.
i. ca. multi. In hoc em̄ potissimū ē crimē sacerdotū et ultra
modū detestabile. q̄ se nō custodiūt a fornicatōe publica cū
eorū concubinis. p̄ter p̄lm. nec etiā ab oculea. p̄ter x̄m. q̄
quasi quotidie tractat. s. sc̄m̄ sc̄orū x̄m̄ et hōiem sub specie
bus panis et vini. ipsi in p̄fundissimā penā eterne dānati
onis. **N**ā legim⁹ de quodā sacerdote qui sc̄ā nocte et die
natalis dñi noluit se custodire nec cōtinere a luxuria cū tñ
eadem nocte et die instabat sibi celebrare. q̄ ip̄a nocte trāsi
vit p̄ capū d̄ vna villa ad aliā ut ibidē s̄m̄ p̄suetudinē dies
tales missas celebraret i diversis ecc̄l̄is. Contigit q̄ vna
m̄lier sola occurreret ei cū q̄ peccavit nō ponēs an̄ oculos de
us. et q̄ opteret eū ter celebrare. Sz post q̄ i prima missa p̄se
cravit et sūmere voluit. Tūc colūba nivea venit. et eo vidēte
ista sacerdos valde timuit p̄ter p̄lm̄ circūstāte. sed tamen
p̄lus hoc nō vidit. Sinita missa laudes dixit. Itē in sc̄da
missa siliter fecit nivea colūba que et i prima. Tādē iste sa
cerdos mis̄ miserabil̄ i se reuert⁹ et p̄p̄ct⁹ venit mor ad q̄
dā abbatē cisterciens̄ ordinis confessionē ei faciēs tāti peti
exposuit reatū. Vidēs vero abbas eius magnā p̄tricionē et
lacrima s̄ sciēs p̄ certo q̄ x̄m̄ cor̄ d̄ritū et humiliatus non
despicit. **I**ussit ipsum ire et mor celebrare terciā missam
p̄ter populum expectantē. Reservans sibi penitentiam
quousq̄ expediret populum q̄ tūc reverteret. Qui dum ce
lebraret terciā missā venit colūba et posuit duas hostias
p̄secratas. q̄s p̄ri⁹ receperat. et evomuit siliter oēm liquorem
ad calicē. Nec vidēs presbit̄ replet⁹ ē gaudio magno. Qui

Capitulum

mox ad abbatem reuertit et ei diuinam cōsolationem res-
 citauit. vt euz monachū faceret humiliter rogauit. Rōdic
 ei abbas dicēs. Non te isto tempore recipiā. sed volo vt ad
 mare trāseas. Et pro peccato tuo tribus annis in hospitali
 infirmātibz seruias. si tunc reuersus fueris nullā a me paz-
 tiaris repulsam. Istū em laborem ⁊ periculū maris atq; iti-
 neris pro penitencia sibi dedit. fecit ille criminōsus presbiter
 quod abbas iusserat. ⁊ post tres ānos reuersus scūs est p-
 bat⁹ monachus. Ex his igit dictis patet qd ad sacerdotem
 qui debet esse iudex alioz requiritur perfectio sciencie ⁊ mul-
 to plus sanctitas vite vt respectu ipius populus grex dicat
 et ipse pleban⁹ pastor ouium christi. Et sic est magna diffe-
 rētia inter pastore et oues. Sic magna debet esse differēcia
 inter sanctitatē ipius plebani ⁊ ipius populi. S; heu iam
 pauci nostris tēporibus sunt viri litterati iudices. ⁊ sancti
 et perfecti pastores animarū. Sed multi lupi rapaces deuo-
 rantes eas at luxuriantes cum ouibus suis ⁊ per quē actū
 tradunt se ⁊ suas oues lupis infernalib⁹. Et multi sūt mer-
 cenarij qui nō lucrum animarū sed mercedē tēporalis co-
 modi aut lucri aut honoris querūt. Sed caueant qui sic lo-
 ca pastorum occupāt. ⁊ custodiam gregis minime implēt.
Ne dicatur illis illud Ezechielis. iij. Speculatore dedit te do-
 mui israel si impio locut⁹ non fueris vt se ab impietate cu-
 stodiat ⁊ ille perierit sanguinē eius de manu tua requiras.
Item. regū. ij. Custodi virum hunc qui si lapsus fuerit erit
 anima tua pro anima eius. Deinde domin⁹ per ysaiā. lvij.
 dicit. Clama ne cesses ⁊ quasi tūba exalta vocē tuā ⁊ anū-
 cia populo meo scellera eoz. Quia propter debent plati. et
 omnes. curati oues suas eis cōmissas a morte culpe iehēue
 reseruare. ⁊ a dyabolicorū luporum incurribus custodire.
Juxta illud **Chriſt.** Sacerdos et si proprias vitam dissipa-
 uerit alioz tamen diligentes curam non habuerit. euz per-
 niciosis iehennizabit. **I**ysidorus in de summo bono ait

Sacerdotes p̄ iniquitate populorum damnantur si eos ve
 ignorantes non erudiunt. aut peccantes nō arguunt. Et Gre
 gorius sup̄ Ezechielem. Tot occidimus quot tacētes et ne
 gligētes ad mortem ire videm⁹. Et Bernhardus ad eu
 geniū papam sic ait. De paruis vt de castris et villulis et
 magna curam habent. De magnis vero et de animab⁹ nul
 laz vel minimā gerunt curaz. Immo a multis ex toto re
 linquitur cura spiritaliū propter que tamen sunt tempo
 ralia et econtra. Et ideo quia contra doctrinā apostoli pru
 dentes apud nosmetipsos sumus et plus sapientes quā opor
 tet. Altissim⁹ stultam fecit sapienciam nostram. vt ea vitaz
 amittam⁹ temporalia qua ea nitimur acquirere et serua
 re. Ante videm⁹ heu q̄ quanto cura nostra p̄ temporalibus
 magis crescit tāto ecclesia in diuitijs magis decrescit.
 Sic econtra olim quando erat seruens sollicitudo pro spiri
 tualibus tunc ecclesie durabantur in temporalib⁹ et solen
 niter utebant̄ priuilegijs et libertatibus. Juxta illud. naz
 omne monasterium quod in spiritalib⁹ bene regitur in te
 poralib⁹ per omnia p̄speratur. vtiqz si tam ardentē et die
 ligēter p̄ curatōi conseruatōi et augmentatōi spūalium in
 sisteremus sicue temporalib⁹. ista indubitanter adiacerent̄
 dum nō illa primo et principaliter quererent̄. iuxta promissum
 veritatis dicentis. Primū querite regnum dei et iusti
 tiam eius. et hec omnia adicient̄ vobis. Math. vi. Sz q̄ isto
 tpe moderno primo et precipue regnū dei et iusticia ei⁹ non
 querit̄. et ideo diuitie et glorie non adiciuntur. sed que priori
 tēpore causa deuotōnis adiecta sunt modo auferuntur pro
 pter nimios excess⁹ sacerdotū. in quib⁹ maxie p̄ plus cōmu
 nis et laycalis scādalizatur. Nonne mi frater esset magnū
 scādalum in tota ciuitate tua que tibi subiecta est quo ad
 curā fortassis quattuor milia animarū. In qua habitaret
 quidā laicus mechanicus cū vxore legitima et cum eadez
 haberet publice cōcubinas vnam cum pueris ex eadem ge

nitis. Imo vere esset enorme quid. et precipue quando esset
notum et publicum. **M**odo mi frater respice in te et inueni
es quia tu talis es. cū tū sis vicarius christi. **E**t tibi dixit
Quodcūq; solueris super terrā erit solutum et in celis. **E**t
iam dixit. **Q**ui vos audit me audit. et qui vos spernit me sp
nit. **M**odo in scandaluz omnium subditorū tuorum tuam
honestam vxorem videlicet ecclesiam tuam parochiale cuz
qua merito ex oblatōne et voto sacerdotalis dignitatis de
beres caste viuere et sancte in edificatōnem et exēplum ouī
um tuarum tibi a christo cōmendata. **M**odo in oppositū
agis tu miser et miserabilis presbiter et retines publice vnā
meretricē in domo tua cū tuis genitiuis quos ipa ex te ge
nuit. **Q**uomō ergo populus tuus potest tuis predicationis
bus adhibere fidem. cum viderit te manifeste oppositum fa
cere q̄ tu predicas. **A**ntē christus populo suo dicere potest
Dum vester plebanus sederit in cathedra moysi imo sancti
petri. et mei. que vobis dicit facite. s̄m autē opera eius nolite
facere quia mala sunt. **E**st em publicus cōcubinari⁹ ma
lus et criminosus. et non bonum exemplar vobis omnib⁹
Et itē ipse cum sua meretrice descēdit cum suo domino in
psundum inferni. si non emendauerit suam vitam. **M**i
frater reuertere reuertere ad dominū deum tuum. qui te ele
git in pastorem ouium suarū. **V**rinam respiceres daldā
tuam tam diligenter a tergo sicut ab ante. et oculis tue mē
tis et non corporis ad statim reiceres a te et emēdares vitam
tuam in melius exemplo vnus Canonici patauensis.
Qui fuit tibi similis qui tot⁹ erat lubricus et amator mū
di et mulierum. doctor decretorum maxim⁹ et etiam pleba
nus magnus in quadam ciuitate. **Q**ui cū quadam die so
lus in camera studeat. et ecce in quodā angulo camere vi
dit pulcherrimā mulierē ad se venientē ita vt nusq̄ vidisset
vel nūq̄ vidisset pulchriorē. **Q**uam cū magna ammirati
one et stupore salutauit et diligēter suscepit. **E**t illa oīa in en

Solum

liij.

bra anteriora ei ostēdit 7 dixit pulchra ne tibi victor. **A**ille
ait **I**mo p̄ oibus mlrib⁹ q̄s vnq̄ vidi. **A** illa dixit. **C**ōspice
me etiā retro 7 mor̄ x̄tie sibi dorsus. **E**t ecce pl̄ca fuit v̄m̄b⁹
7 vetore. vt ferre nō posset. **E**t ille questuit que nā eēt. **R**ndit
ego suz mūd⁹. 7 sic facio fūicib⁹ m̄hi. **I**n hoc secl̄o eis bñ
facio. 7 tandē p̄ mortē vermes ip̄is m̄strabo. 7 oēm fetorē
ac penā infernalē eternaliter. **E**t post statū vertebat se iste
canōic⁹ ab amore mulier⁹ 7 toti⁹ criminosi seculi ad x̄cū su
uz. **U**n̄ **A**ugu. **D** amatores mūdi nō est requies vbi queri
tis beāz vitā in regiōe mortis. **N**ā q̄ amat mūdū amat tra
ditōrē suū. **N**ā mūd⁹ dyabolo dicit hoc x̄bū qd̄ iudas in
tris dixit. **Q**uēcūq̄ osenlar⁹ fuero cū aliq̄ dignitate aut p̄
speritate ip̄e ē que trado vobis. tenete eū 7 ducite eū caute.
ne a mittatis eū aliq̄ molestia aut tribulatōe. qz veraco dat
intellectū. 7 facit uerti ad x̄cū. **N**ā mlr dulcit 7 cipit puez
7 cu dolore parit eū. **S**ic tu o mi frater cū valida dulciter
dormis 7 gaudēter. **S**z extrēa hui⁹ gaudij luce⁹ occupabit
Et qz tibi plura scripsi exēpla d̄ doctorib⁹ mḡtis canonicis
7 plebāis. **E**t quicūqz se a via mala 7 dāpnosa x̄tit apud
x̄cū grāz mor̄ inuenit. **S**z q̄ in malicia sua vsqz i finē suū p̄
seuerauerit penā durissimā 7 eternā accipiet. **E**lige ergo se
cūdū tuā volūtate qd̄cūqz volueris. **A**ut cū tua valida p̄
seueratiā 7 iuenies penā durissimā. **A**ut vite emēdatōez et
recipies diuinā et eternā solatōez. **E**t hec de capitulo. xiiij.

Differentia inter sacerdotium noui et veteris
testamenti.**C**apitulum. xiiij

Et quedam differentia inter sacerdotium noui et
veteris testamenti. **N**ā sacerdotiū leuiticū non di
cebat regale. **U**n̄ in veteri testamēto regnū. erat quasi p̄ se
substantm̄. sacerdotiū quasi ad iacens. i. adiectm̄. **I**n nouo
autē testamēto sacerdotiū ponit̄ econtrario substantiue 7 re
gnū adiectiue. hoc ē dicere. **R**egnū in veteri testamento
erat digni⁹ et eminenti⁹ q̄ sacerdotium. **A**ntē omnes sacer